

Correctievoorschrift VWO

2026

tijdvak 1
maandag 04 mei
07.30 - 10.30 uur

Papiamentu VWO

Inzenden scores

De scores van alle kandidaten moeten in het online AWP-programma ingevuld worden.
De scores moeten uiterlijk maandag 1 juni 2026 om 12.00 uur ingevuld zijn.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Een beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit eindexamens vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008, PB 2008 no 54.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

- 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
- 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
- 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
- 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
- 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dit examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld na bepaling van de definitieve cesuur door het ETE.

3 Vakspecifieke regels

Voor het vak Papiamentu VWO zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Teksten met vragen

- 1.1 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.2 Bij enkele open vragen wordt aangegeven dat de kandidaat zich aan een bepaalde antwoordlengte moet houden. Indien de kandidaat bij een dergelijke vraag een antwoord geeft dat inhoudelijk volledig goed is en dat strikt, dus zonder enige overschrijding, binnen de gegeven antwoordlengte valt, *kan* daarvoor een extra deelscore van 1 scorepunt toegekend worden. Dit wordt in het beoordelingsmodel aangegeven.

2 Samenvatting

- 2.1 De beoordeling van de samenvatting geschiedt aan de hand van een overzicht van de in de opdracht gevraagde informatie-elementen.
- 2.2 Bij het toekennen van het aantal scorepunten aan de informatie-elementen dient gelet te worden op de inhoud, samenhang en formulering:
 - Inhoud: de informatie-elementen dienen inhoudelijk correct te worden weergegeven.
 - Samenhang: indien de kandidaat een aantoonbaar onjuist verband legt tussen twee informatie-elementen, dienen aan één van beide, afhankelijk van de gemaakte fout, geen punten te worden toegekend.
 - Formulering: de weergave van de informatie-elementen moet begrijpelijk zijn voor een lezer die de uitgangstekst niet kent en moet bestaan uit goedlopende zinnen die een doorlopend geheel vormen (eventueel in enkele alinea's). De samenvatting mag dus niet als puntsgewijze opsomming of in telegramstijl genoteerd zijn. Voor een informatie-element dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend.
- 2.3 Voor spelfouten worden geen punten afgetrokken. Hetzelfde geldt voor idiomatische en grammaticale oneffenheden, tenzij een inhoudselement er minder juist, minder volledig of zelfs fout door wordt.
- 2.4 Het is de kandidaat toegestaan het genoemde maximum aantal woorden in de samenvattingsopgave met 10% van het aantal toegestane woorden te overschrijden. Indien door de kandidaat het aantal toegestane woorden met meer dan 10% wordt overschreden, worden voor de grotere overschrijding per vijf woorden 2 scorepunten afgetrokken. Zie verder het beoordelingsmodel.

Voor dit centraal schriftelijk examen Papiamentu VWO eerste tijdvak 2026 kunnen maximaal 50 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit een tekst met 18 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Alle open vragen moeten in het Papiamentu beantwoord zijn.

De antwoorden en de samenvatting dienen uiteraard beoordeeld te worden op basis van hetgeen in de Algemene regels, met name 2.3, en in de Vakspecifieke regels, met name 3.2.2, vermeld wordt.

Teksto 1 *Partydrugs* komo terapia

1 maximumscore 2

A. alinia 1: deskripshon, anékdotá	1
B. alinia 2: akklarashon	1

2 C

3 maximumscore 4

Voorbeelden / kern van een juist antwoord:

• Investigashon ta mustra resultado positivo	1
• di uso di <i>partydrugs</i> komo terapia	1
• serka hende ku depreshon severo.	1
• <i>Indien inhoudelijk een juist antwoord in niet meer dan 25 woorden</i>	1

OF

• Investigashon a mustra ku terapia	1
• ku silosibina i ketamina ta mehorá kalidat di bida	1
• di hende ku depreshon severo.	1
• <i>Indien inhoudelijk een juist antwoord in niet meer dan 25 woorden</i>	1

4 A

5 maximumscore 2

1. Silosibina ta parse en todo kaso di traha riba e reseptornan serotoniná, i ketamina tin un efekto riba e neurotransmisor glutamato. (alinia 8)
2. Un seshon ku ketamina òf silosibina. (alinia 11)

6 C

7 maximumscore 1

konstatashon

8 maximumscore 1

ponensia / konstatashon / konklushon

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 A

10 maximumscore 2

Twee van de volgende voor elk 1 punt:

Echo, ehèmpel, eksperensia propio, outoridat

11 maximumscore 4

frase	funshon
1	ponensia
2	argumento
3	konstatashon
4	splikashon
5	ampliashon

1

1

1

1

12 maximumscore 2

Voorbeelden / kern van een juist antwoord:

- Pasobra ketamina no ta aprobá ainda komo remedi pa hende ku depreshon
- pero investigadónan ta tene kompashon i laga nan us'é den kaso severo di depreshon.

1

1

13 maximumscore 2

ponensia	korekto	inkorekto
1	X	
2		X
3	X	

Indien drie juiste antwoorden

2

Indien twee juiste antwoorden

1

Indien minder dan twee juiste antwoorden

0

14 B

15 maximumscore 2

Twee van de volgende nummers voor elk 1 punt:

1, 4, 5, 8

16 maximumscore 2

Twee van de volgende woorden voor elk 1 punt:

neutral, ophetivo, serio

17 A

18 maximumscore 3

1, 4, 8

Teksto 2 Pandemia di bakoba

19 maximumscore 17

*In een goede samenvatting (190 woorden) moeten de volgende informatie-elementen opgenomen zijn. Verdeling van de deelscorepunten over de verschillende elementen is hierbij aangegeven. Het onderstaande is een voorbeelduitwerking. **Uitwerkingen in andere bewoordingen met gelijke strekking zijn uiteraard ook mogelijk.***

Kua ta e fenómeno problemátiko, i kon e ta manifestá? (max 2p)

- A. Tin un enfermedat di fungus global ku ta menasá di eradiká bakoba. 1
- B. E fungus akí ta sòru pa palu di bakoba simplemente marchitá i muri. 1

Di kon e fenómeno tin tantu influensia riba e produkto akí? (max 3p)

- C. Bakoba ta pertenesé aproksimadamente na e mes sorto. 1
- D. Nan tur ta genétikamente igual, 1
- E. i plantashon di bakoba ta masha vulnerabel. / Si un palu pega, e ta pega tur / e plaga ta plama. 1

Kon a traves di tempu e relashon entre e fenómeno i e produkto a desaroyá? (max 4p)

- F. Despues di Di Dos Guera Mundial, (negoshi di e empresanan grandi di bakoba) a haña un menasa inesperá di un enemigo invisibel /e enfermedat Panamá a presentá. 1
- G. Meimei di e añanan 50, a remplasá bakoba Gros Michel pa un otro sorto di bakoba, Cavendish, ku tabata resistente kontra e enfermedat Panamá. 1
- H. Awor, (mas ku mitar siglo después) Cavendish no ta resistente ètòl kontra e enfermedat Panamá. 1
- I. E fungus / enfermedat Panamá a muta i bira un variante nobo. / Historia ta ripití. 1

Kua strategia e eksperto sitá ta proponé? (max 4p)

- J. Profesor Rony Swennen / Eksperto / Outoridat ta proponé / Ta proponé / Un strategia ta 1
- K. prevenshon, 1
- L. desaroyo di bakoba genétikamente modifiká / krea bakoba mas robusto, 1
- M. i likidashon di e monokultivo ekstremo (ku ta kousa asina tantu problema). 1
- OF
- J. Profesor Rony Swennen / Eksperto / Outoridat ta proponé / Ta proponé / Un strategia ta 1
- K. un maneho di krísis agudo, 1
- L. mehoransa teknológiko altu di mata, 1
- M. i transishon gradual pa un agrikultura ku ta funshoná huntu ku, en bes di kontra e proseso natural. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Na ki konklushon ta yega?

(max 4p)

N. Pa konkluí, / Konkluyendo, / Pues,	1
O. no solamente ta relevante pa kambio di produkshon di alimento mas duradero, pero pa un kambio bèrdè en general.	1
P. (Si nos ke logra nos meta) No ta kuestion di sea gara e kambionan teknológiko grandi òf kambia nos kustumbenan i siña di naturalesa.	1
Q. Niun di e tres solushonnan no por para riba su mes. / Tur ta mes importante i nesesario.	1

Regeling met betrekking tot woordgrensoverschrijding (200 woorden) van de samenvatting

Tel het exacte aantal woorden. Voor de eerste overschrijding met 20 woorden dienen geen scorepunten te worden afgetrokken. Voor elke volgende overschrijding dienen per 5 woorden steeds 2 scorepunten te worden afgetrokken tot een maximum van 17 scorepunten. De toepassing van de aftrekregeling kan nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0.

Schematisch:

<i>t/m 209 woorden:</i>	<i>0 scorepunten aftrek</i>
<i>210 - 215:</i>	<i>2 scorepunten aftrek</i>
<i>216 - 221:</i>	<i>4 scorepunten aftrek</i>
<i>222 - 227:</i>	<i>6 scorepunten aftrek</i>
<i>228 - 233:</i>	<i>8 scorepunten aftrek</i>
<i>234 - 239:</i>	<i>10 scorepunten aftrek</i>
<i>240 - 245:</i>	<i>12 scorepunten aftrek</i>
<i>246 - 251:</i>	<i>14 scorepunten aftrek</i>
<i>252 - 257:</i>	<i>16 scorepunten aftrek</i>
<i>258 wrd en meer</i>	<i>17 scorepunten aftrek</i>